

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра гуманітарних та фундаментальних юридичних дисциплін

**ПРОГРАМА ДЛЯ СКЛАДАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З ДИСЦИПЛІНИ**

УКРАЇНСЬКА МОВА

**для абітурієнтів денної та заочної форм навчання
на основі повної загальної середньої освіти**

спеціальність

D8 «Право»

освітній ступінь

бакалавр

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії

Президент ТОВ «Харківський університет»

Павло ОРЛОВ

Харків 2026

Програма для складання вступного іспиту з дисципліни «Українська мова» для абітурієнтів денної та заочної форм навчання на основі повної загальної середньої освіти за спеціальністю D8 «Право». 2026 р. 12 с.

Програма затверджена на засіданні кафедри гуманітарних та фундаментальних юридичних дисциплін Товариства з обмеженою відповідальністю «Харківський університет», 2026 р. Протокол № 4 від «22» квітня 2026 р.

Розробник: М.І. Паніна

Затверджено на засіданні Вченої ради ТОВ «Харківський університет»
Протокол № 4 від 27.04.2026 р.

Набуває чинності згідно з наказом від 29.04.2026 р. № 24 .

Пояснювальна записка

Програму вступного випробування з української мови складено для осіб, які вступають на основі базової загальної середньої освіти на здобуття освітнього ступеня бакалавр. Програму розроблено на основі «Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з української мови та літератури, здобутих на основі повної загальної середньої освіти» (затвердженої Міністерством освіти і науки України, наказ № 696 від 26.06.2018 р.) та з врахуванням вимог і змісту Закону «Про повну загальну середню освіту» та Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. У ній ураховано державний статус української мови, її суспільні функції, взято до уваги специфіку навчального предмету, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний, розвивальний і виховний впливи на вступників, сприяти формуванню особистості, готової до активної творчої діяльності у всіх сферах життя демократичного суспільства.

Основна мета вивчення рідної мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами рідної мови — її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетенції. Зазначена мета передбачає здійснення навчальної, розвивальної і виховної функцій освітнього змісту навчального предмету.

Учасники вступних випробувань повинні знати та вміти:

- правильно писати слова з вивченими орфограмами;
- знаходити й виправляти орфографічні помилки;
- визначати в словах дзвінки, глухі, тверді, м'які, шиплячі приголосні;

- визначати звукове значення букв у слові;
- визначати спосіб творення слів;
- знати лексикологію української мови
- розрізняти синоніми, омоніми, антоніми, пароніми, однозначні та багатозначні слова, пряме й переносне значення слів;
- розуміти і пояснювати образне значення фразеологізмів;
- застосовувати морфологічні норми української мови;
- вміти ставити розділові знаки за допомогою вивчених правил у простих та складних реченнях;
- дотримуватися норм мовленнєвого етикету.

Програма складається із

- пояснювальної записки,
- форми, структури та змісту вступного випробування. Перевірки та оцінювання,
- методики проведення вступного випробування,
- порад вступникам,
- зразку диктанту,
- списку рекомендованої літератури.

Форма, структура та зміст вступного випробування.

Перевірка та оцінювання

Під час вступу до Фахового коледжу Харківського університету випускник 9 класу складає письмовий екзамен з української мови у вигляді диктанту. Диктант – це основна форма перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів.

1. Перевірці підлягають:

- уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування;
- уміння ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації;
- уміння належним чином оформляти роботу.

Перевірка диктантів вступного випробування здійснюється за традиційною методикою.

2. Матеріал для контрольного диктанту

- Для диктанту державної підсумкової атестації використовується текст, доступний для розуміння учнів 9-го класу.
- Обсяг текстів диктантів становить 160-170 слів з урахуванням як самостійних, так і службових частин мови.
- Для диктантів вступного випробування використовуються тексти, у яких кожне з опрацьованих правил орфографії та (або) пунктуації української мови представлене 3-5 прикладами.

3. Одиниця контролю: текст, записаний учнем з голосу викладача.

4. Оцінювання

Диктант оцінюється однією оцінкою на підставі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- виправляються, але не враховуються такі орфографічні та

пунктуаційні помилки: на правила, які не внесено до шкільної програми; на ще не вивчені правила; у словах з написанням, що не перевіряється, над якими не проводилася спеціальна робота; у відтворенні так званої авторської пунктуації;

- повторювані помилки (у слові, яке повторюється в диктанті кілька разів) вважаються однією помилкою; однотипні (помилки на те саме правило, але в різних словах) вважаються кількома помилками;

- розрізняють грубі й негрубі помилки; зокрема, до негрубих належать такі:

- 1) у винятках з усіх правил;

- 2) у написанні великої літери в складних власних найменуваннях;

- 3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників із прийменниками;

- 4) у випадках, коли замість одного розділового знака поставлений інший і якщо можлива інша інтонація;

- 5) у випадках, що вимагають розрізнення **не і ні** (у сполученнях **не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...**);

- 6) пропуск одного зі сполучуваних розділових знаків або порушення їх послідовності;

- 7) заміна українських літер російськими;

- п'ять виправлень неправильного написання на правильне прирівнюються до однієї помилки;

- орфографічні та пунктуаційні помилки на неопрацьовані правила виправляються, але не враховуються.

Для написання контрольного диктанту відводиться 35 хвилин.

Норми оцінювання диктанту

Ба	Кількість
1	15-16 і
2	13-14
3	11-12
4	9-10
5	7-8
6	5-6

Бал	Кількість
7	4
8	3
9	1+1
10	1
11	1(негруба)
12	-

Методика проведення вступного випробування

Методика проведення диктанту є традиційною, узвичаєною.

Вид роботи й назву тексту потрібно записати на дошці. Спочатку викладач читає весь текст, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, правописних особливостей і тлумачення значень використаних у ньому слів (з огляду на те, що тексти адаптовано для навчальних потреб, у них майже відсутня так звана авторська пунктуація, немає діалектизмів, застарілих слів, складної зі значеннєвого погляду, а тому малозрозумілої для учнів лексики тощо). Викладач може давати тільки коментарі формального характеру, як-от: розміщення заголовку, запис автора чи джерела тексту та ін.

Після прочитання всього тексту викладач читає перше речення повністю, а вступники тільки уважно слухають його. Далі це саме речення диктується для запису частинами, причому кожна частина, як правило, читається тільки один раз (частиною в цьому разі треба вважати словосполучення з двох–п'яти слів або частину складного речення приблизно з тією ж кількістю слів). Викладач може повторно прочитати частину речення, якщо вона велика за обсягом, у ній змінено нормативний порядок слів або під дією певних зовнішніх чинників вступники недочули якогось слова або словосполучення. Після того як вступники запишуть

усе речення, його треба прочитати повністю повторно, щоб вони мали змогу перевірити записане.

У такий спосіб диктується кожне речення тексту. Викладач обов'язково вказує місце поділу тексту на абзаци. Після запису всього тексту він читає його ще раз від початку до кінця, роблячи паузи між реченнями, дещо триваліші від звичайних, і надаючи змогу вступникам ретельно перевірити написане й усунути можливі помилки. Текст треба диктувати виразно, відповідно до норм літературної мови, з правильним наголошуванням слів та інтонуванням звукового потоку, у такому темпі, щоб вступники встигали вільно його записувати.

Після повторного читання всього тексту вступники здають диктанти викладачеві. Часу для додаткової перевірки надавати не потрібно: сумніви щодо правописного оформлення роботи вступники повинні вирішувати в процесі написання.

Поради вступникам

Готуючись до вступних випробувань з української мови, візьміть до уваги кілька порад.

1. Ретельно повторіть вивчені орфографічні й пунктуаційні правила та винятки з них, адже текст контрольного диктанту може містити будь-які орфограми і пунктограми, засвоєні вами в 9-му та попередніх класах.

2. Критично і вдумливо проаналізуйте орфографічні й пунктуаційні помилки, яких найчастіше припускалися у своїх письмових роботах протягом року. Поміркуйте, чим саме вони спричинені (можливо, неуважністю, а може, ви не знаєте відповідного правила чи плутаєте його з іншим тощо). Визначивши причину, легше запобігти помилці.

3. Перевіряючи диктант, зверніть особливу увагу на ті слова і розділові знаки, у написанні яких вагалися під час диктування.

4. Розчленовуйте орфографію та пунктуацію на частини. Визначте, що в

кожній з них є основним. Орфограми, що пишуться за фонетичним принципом (*небо, ліс, зорі, ходити, маяк, сніг*), вимагають лише уважного слухання. Для написання таких орфограм тренуйте слух.

5. Пам'ятайте, що існують такі правила орфографії, які розходяться а правилами орфоєпії: чується [*стобб'ю*], а пишеться з *тобою*, відповідно: [*ми'луйе'с':а*] – *милуєшся*, [*зустр'ічайуц':а*] - *зустрічаються* тощо. Ці орфограми пишуться за морфологічним принципом. У таких випадках треба добре знати будову слова, словотвір, частини мови та їхні морфологічні ознаки, систему відмінювання й дієвідмінювання. До таких орфограм належать відмінкові форми змінних частин мови, дієслівні форми, правопис суфіксів і префіксів та ін.

6. Серед пунктограм можна виділити інтонаційні, структурні та змістові (сміслові). Найпростіше з інтонаційними: можна натренувати слух на окличну, питальну й розповідну інтонації та паузи. Відтак, якщо знати, якій інтонації, паузі який знак відповідає, то основний мінімум розділових знаків буде поставлено правильно.

Структурні пунктограми найскладніші. Щоб ними користуватися, треба добре знати синтаксичну будову речення, усі типи розділових знаків і основні правила їх розставлення.

Змістові (сміслові) пунктограми є спільними зі структурними, бо синтаксична будова речення відображає його зміст, є формою логічного наповнення. Однак один логічний зміст може мати кілька синтаксичних структур із різними розділовими знаками: *як приїду – зайду; після приїзду зайду; коли приїду, то зайду.*

7. Під час самостійної перевірки бажано подумки озвучувати написане.

Це допоможе вам вчасно помітити допущені помилки.

Зразок диктанту

Ранок

Ліс ще дримає в передранішній тиші. Непорушно стоять дерева, загорнені в сутінь, рясно вкриті краплистою росою. Тихо навкруги, мертво. Лиш де-не де прокинеться пташка, непевним голосом обізветься зі свого затишку. Ліс ще дримає, а з синім небом вже щось діється: воно то зблідне, наче від жаху, то спашне сяйвом, немов од радощів. Небо міниться, небо грає усякими барвами, блідим сяйвом торкає вершечки чорного лісу. Стрепенувся врешті ліс і собі заграв. Зашепотіли збуджені листочки, оповідаючи сни свої, заметушилась у травиці комашня, розітнулося в гущині щебетання й полинуло високо – туди, де небо міниться, де небо грає всякими барвами.

На галяву вискакує з гущини сарна і, зачарована чудовим концертом, зупиняється, витяга цікаву мордочку до кривої смуги обрію, що червоніє на узліссі поміж деревами, і слуха.

Полохливий заєць, причаївшись під кущем, пригина вуха, витріща очі й немов поринав весь у море лісових звуків.

Аж ось ринуло від сходу ясне проміння, мов руки, простяглося до лісу, обняло його, засипало самоцвітами, золотими смугами впало на синю від роси траву на галяві, де гостро на тлі золотого світла випинається струнка постать сарни.

(М. Коцюбинський)

Список рекомендованої літератури

1. Базова література

1. Авраменко О. Тищенко О., Українська мова. Правопис у таблицях, тестові завдання. Київ: Видавництво «Книголав», 2020. 200 с.
2. Бойчук В.М., Стратулат Н.В., Яслик В.І. Інновації в українському правописі 2019 року: навчально-методичні рекомендації. Київ – Івано-Франківськ, 2020. 20 с.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Синтаксис / А. П.

Загнітко. Донецьк: Донецький нац. ун-т, 2001. 662 с.

4. Олексенко О. А., Павлова І. А. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Навчальний посібник. Харків : вид-во Іванченка І. С., 2018. 276, [4] с.

5. Український правопис / художн-оформ. О. А. Гугалова-Мешкова. Харків, 2019. 348 с.

6. Шевчук С. В., Кабаш О.О., Клименко І. В. Сучасна українська мова: Навчальний посібник. К.: Алерта, 2011. 544 с.

7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підруч. / К. Ф. Шульжук. К. : Академія, 2004. 408 с.

2. Допоміжна література

1. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики. / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К. :Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 896 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К. :Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.

3. Головащук І.С. Російсько-український словник сталих словосполучень. – К., 2001.

4. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 2000.

5. Ковалик І. Вчення про словотвір. Вибрані праці / І. Ковалик; [упоряд. та автор передм.В. Грещук]. – Львів: Місто НВ, 2007. – 404 с.

6. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник / М.П. Кочерган – К., 2000.

7. Редін П.О. Українська ділова мова: навч.посібн. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. –256 с.

8. Словник синонімів української мови: У 2-х томах / Редкол. А.А. Бурячок та ін. – К. :Наукова думка, 2000.

9. Словник фразеологізмів української мови / Уклад. : В.М. Білоноженко та ін. – К. :Наукова думка, 2003. – 1104 с.

10. Словник гендерних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gender.kiev.ua>

11. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. – К. : Критика, 2005. – 464 с.

12. Стишов, О. А. Українська лексика кінцяXX століття: (На матеріалі засобів масової інформації) [Текст] / О. А. Стишов. – [2-ге вид., переробл].– К.: Пугач, 2005. – 388 с

13. Сучасна українська літературна мова: підручник. — 3-тє вид. / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін. / За ред. М. Я. Плющ. – К., 2001.

14. Сучасна українська мова: підручник. – 2-ге вид. /

О.Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономаріва. – К., 2001.

15. Українська мова: енциклопедія / [редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О., М. П. Зяблюк та ін.]. – [3-є вид., зі змінами і доп.]. – К. : Укр. енцикл., 2007. – 856 с.

16. Український правопис / художн-оформ. О. А. Гугалова-Мешкова. – Харків, 2019. – 348 с.

17. Шевчук С. В., Т. М. Лобода. Практикум з української мови: Модульний курс: Навчальний посібник. – К. : Алерта, 2009. – 304 с.

3. Додаткові ресурси

1. Бібліотека художньої літератури Києво-Могилянської академії. URL: <http://snark.ukma.kiev.ua>

2. Газета «Дзеркало тижня» (сучасний стан української літературної мови). URL: www.zn.kiev.ua

3. Електронна бібліотека української літератури в Торонто (Канада). URL: www.utoronto.ca

4. Лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info>.

5. Методичний портал | Інтернет-ресурси для вчителів української мови та літератури. URL: <http://metodportal.net>

6. Основні правила української орфографії. URL: <http://sevntu.com.ua/jspui/>

7. Сайт про українську мову. URL: <http://ukrajinskamova.org.ua>.

8. Словники й енциклопедії онлайн. URL: <http://rozum.org.ua>.

9. Україномовний сайт про сучасну українську мову [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geocities.com/ukrexlibris/>

10. Український лінгвістичний портал. URL: <http://ulif.org.ua>.